

TEDNIK PEN

TEDENSKO DOGODJE

12. maj 2023

št. 8/2023

UVODNIK

BLED 2023

CANKARJEVA NAGRADA

INTERVJU

MEDNARODNI PEN

PEN-KALO

DOGODKI

KNJIGA

Večbarvna in mnogo plastna prisotnost na Bledu

Za nami je podelitev Cankarjeve nagrade, ki jo je prejela pisateljica Mojca Kumerdej, o čemer boste brali v prispevku odbornika Slovenskega PEN-a in predsednika Upravnega odbora Cankarjeve nagrade Marka Golje. Podelitev je bila lepa in svečana, zahvala pa tudi žiriji in predsedniku Ivanu Verču, ki so v prvem mandatu opravili pionirsko in zelo zahtevno delo. Pomembna je podpora Občine Vrhnika, saj se je nagrada tudi zaradi nje, uveljavila v slovenskem kulturnem prostoru.

Pred nami je 55. Mednarodno srečanje pisateljev in pisateljic, na katerega se je prijavilo tudi veliko slovenskih članov in članic, skupaj nas je dober ducat. Hvala vsem, ki boste vodili literarne večere in pomagale pri organizaciji in izvedbi, posebna zahvala gre našima urednicama in koordinatorkama Maji Ferjančič in Sari Katarini Zver. Samo v živo je prijavljenih 65 delegatov iz 28 PEN centrov, dodatnih 20 delegatov in centrov bo na tretjem hibridnem sestanku Odbora pisateljev in pisateljic za mir prisostvovalo po spletu. Veliko delegatov prihaja tudi iz t. i. globalnega juga, pa tudi pri raznih dogodkih smo se povezali z drugimi stanovskimi organizacijami kot Slovensko društvo za mednarodne odnose in Društvo novinarjev Slovenije. Poseben poudarek srečanja je na mladih, ki morajo v Mednarodnem in našem PEN-u dobiti odločilno vlogo, to je možnost upravljanja organizacije, ne da jih zgolj tu in tam pokroviteljsko vabimo na dogodke zaradi lepega videza. V živo bo potekala tudi tradicionalna okrogla miza mreže Alpe-Jadran za mir, kjer se bomo srečali z zamejskimi ustvarjalci in prijatelji. Seveda je organizacija srečanja gigantski projekt našega centra, ki žal kljub vse večjemu razumevanju Javne agencije za knjigo in Ministrstva za kulturo, še vedno nima zagotovljenih sredstev za redno delovanje. Prosim, preglejte pripeta vabila in poiščite čas in kraj, kjer se lahko pridružite našim kolegom na predstavitvah.

Letošnje blejsko srečanje nadaljuje letni sestanek mednarodnega odbora Pisatelji v zaporu, ki se pričanja danes v Zagrebu, organizira ga Hrvaški PEN in bo trajal do nedelje; kakih trideset delegatov se bo z avtobusom pripeljalo na Bled v ponedeljek. Ti dve srečanji sta edini letošnji srečanji v živo, saj se bo kongres odvijal jeseni po spletu. V Zagreb gremo delegati Milena Šmit, Monika Žagar in Tanja Tuma, Aljaž Koprivnikar in upam, da še kdo iz Slovenskega PEN-a, pa se bo vklopil spletno v del dogajanja, ki se bo odvijal hibridno.

Tudi letos bo v središču dogajanja vojna v Ukrajini, ki ji žal ni konca. Poleg tega pa tudi Palestina, Eritreja, Mjanmar, Mehika, Filipini in Turčija. Predavanja med sestankom odbora se bodo posvetila lažnim novicam in robotski umetni inteligenci, ki suvereno in neobčutljivo osvaja področja našega življenja. Naslova obeh okroglih miz so razburkala mednarodno članstvo, tako da bodo diskusije nedvomno zelo živahne, pa tudi zbornik zanimiv in bogat. Poleg resolucij za jesenski kongres, se bo odbor posvetil tudi svoji vlogi v sami organizaciji ter širše v svetu. Pod vodstvom predsednika čilskega pesnika in aktivista Germána Rojasa luščimo plast za plastjo nesreč, ki rušijo mir ter iščemo strategije, kako jih zaježiti, se jim zoperstaviti ter se jim upreti.

Pridružite se nam v tem boju, saj smo le skupaj povezani z vrednotami Temeljne listine, ena večbarvna in mnogo plastna tkanina človeštva.

Na svidenje na Bledu,
Tanja Tuma, predsednica SC PEN

PROGRAM: 55. MEDNARODNO SREČANJE PISATELJEV NA BLEDU**PONEDELJEK, 15. maj 2023**

Ljubljana - Cankarjev dom, Dvorana Alme Karlin, Ljubljana

19.00 Pogum Mjanmara - literarni večer z mjanmarsko pisateljico in aktivistko Ma Thido, predsednico Odbora za pisatelje v zaporu pri Mednarodnem PEN-u - moderira Nina Jerman

TOREK, 16. maj 2023

18.00 - 19.30 Odprtje 55. mednarodnega srečanja pisateljev Bled 2023

(Cankarjeva dvorana, Hotel Park)

Pozdravni nagovor Ministrstvo za kulturo, Kim Komljanec

Pozdravni govor Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Tjaša Urankar

Pozdravni nagovor Mednarodnega PEN-a - Romana Cacchioli, izvršna direktorica Mednarodnega PEN-a

Recital poezije z glasbo v izvedbi Tajde Lekše

Pozdravni govor Tanje Tuma, Slovenski PEN

SREDA, 17. maj 2023

Hotel Park, Cankarjeva dvorana

(simultano prevajanje v angleščino, francoščino, španščino in slovenščino, javna prireditev)

9.00 Pozdravni govor – župan Bleda Anton Mežan

9.05 Prazen stol št. 3 (Fessehaye 'Joshua' Yohannes: Eritreja)

9.10 Okrogla miza "Predstavljajte si vse ljudi ...", ki jo bo vodil Germán Rojas z govorniki: Katherine Bisquet (PEN Kuba), Hanan Awwad (PEN Palestina), Antoine Spire (PEN Francija) in Boris A. Novak (PEN Slovenija).

10.00 Razprava udeležencev

12.00 odmor za kosilo

13.00 Prazen stol št. 4 (José Rubén Zamora: Gvatemala) 13.05 Prazen stol št. 7 (Julian Assange: Združeno kraljestvo)

13.05 Okrogla miza "Literatura je (katera) resnica in pravica?" Moderatorica Tanja Tuma, govorniki: Tone Peršak (PEN Slovenija), Alberto Escorcía (PEN Mehika), Iryna Starovoyt (PEN Ukrajina) in Andrea Lešić (PEN Bosna in Hercegovina).

14.00 Razprava udeležencev

16.00 Zaključek okroglih miz

V času 55. blejskega srečanja bo v recepciji srečanja Pesmomat (poetična mašina) s kustosom Igorjem Divjakom; udeleženci bodo lahko poslušali, natisnili ali naložili na svoj mobilni telefon pesmi slovenskih in tujih pesnikov.

PROGRAM: 55. MEDNARODNO SREČANJE PISATELJEV NA BLEDU

LJUBLJANA 18.00, dvorana PEN, Tomšičeva 12: Festival OBRAZI MIRU

18.00 Prazen stol št. 5 (Volodymyr Vakulenko: Ukrajina)

18:05 Vojna v Ukrajini – govorijo pisatelji: moderatorka Olha Mukha, govorniki: Iryna Starovoyt, Ostap Slyvynski, Halyna Kruk, Vojko Volk, skupaj s Sloveskim društvom nekdanjih veleposlanikov, veleposlaništvom Ukrajine in drugimi veleposlaništvami v Sloveniji.

ČETRTEK, 18. maj 2023

Od 15.00 dalje LITERARNI FESTIVAL OBRAZI MIRU

O FESTIVALU

Osrednji del festivala bo potekal 17. in 18. maja na šestih različnih lokacijah: v Mestni knjižnici Kranj, v knjižnici Blaža Kumerdeja Bled, v kulturni rezidenci Mežnarja pri Kapelci nad Kropo, v Trzinu-dvorane Marjanca Ručigaj, v dvorani PEN in v Mestni hiši v Ljubljani.

Namen festivala je odpreti širši prostor za govor o miru, ponuditi načine za ozaveščanje o vrednoti miru za vse generacije ter spodbujati zavest, da prav vsi v družbi lahko prispevamo k miru.

V okviru 55. mednarodnega srečanja pisateljev na Bledu

Slovenski center PEN

organizira
10. festival literature za mir
OBRAZI MIRU.

OBRAZI MIRU

17.00 Ljubljana, Mestna hiša: Pisanje in rapanje za mir - moderatorji Pia Prezelj, Ege Dundar, rapper Trkaj in nagrajeni učenci natečaja; sprejem v Mestni hiši.

18.00 Sprejem v Mestni hiši Ljubljana, ki ga gosti ljubljanski župan Zoran Janković

17.00 Mestna knjižnica Kranj, Latinskoameriška poezija, moderira Barbara Pogačnik (s prevajalci).

17.00 Hotel Park, Cankarjeva dvorana: JAM SESSION moderira Metka Zupančič

18.00 Kropa - moderatorka Ifigenija Simonović

19.00 Trzin - moderator Tone Peršak

19.00: Ljubljana, Dvorana PEN, Tomšičeva 12: "Biti novinar v Mehiki", Alberto Escorcía, moderira Adrijan Bakič, skupaj z Društvom novinarjev Slovenije DNS,

19.00 Knjižnica Blaža Kumerdeja Bled: Boris A. Novak z gosti iz Ukrajine

Ma Thida

Zapornica vesti

Enajsto poglavje: Samo preživeti

Moje zdravstveno stanje se je do začetka junija tako zelo poslabšalo, da je bilo komaj smiselno čakati izid testiranja na AIDS. Kuhala me je vročina, bruhalo sem, zaporniška celica se mi je zdela neskončna puščava, čez katero moram priti. Nekoga iz zaporniškega bloka, mogoče kakšno prostitutko ali morilko, kogar pač, sem prosila, naj poskrbi zame med dolgimi nočmi. V zameno sem ponudila hrano, toaletne potrebščine in druge potrebne reči zanjo. Čez dva dni je prišel rezultat testa – negativna. Pred mojo celico so postavili dve klopi, na katerih sta spali paznica in medicinska sestra, če bi prišlo do hudega poslabšanja ponoči, čeprav je bil ključ moje celice v glavni pisarni, torej petnajst minut hoda stran od celice.

Vedro z iztrebki sem postavila bližje postelji. Paznica in sestra sta me pomilovalno gledali, ko sem ponoči bruhalo vanj. Bila sem med zavestjo in nezavestjo, nisem zaznavala okolice. Kasneje sem izvedela, da sta v trenutku, ko so bile moje oči ena sama beločnica, zaskrbljeno spraševali: »Naj greva v glavno pisarno in prosiva za ključ? Ali naj pokličeva zdravnika?« Ma Chuu in Ma Don sta ju nenehno rotili, naj vendar naredita nekaj ter ju nenehno spraševali, kako sem. Izgubila sem vso voljo: na vsako vprašanje o meni, sem samo zmajala z glavo in pustila, naj se zgodi, kar se mora. Priti do pitne vode ali počistiti packarijo bruhanja sta postali bitki, ki sem ju bila z velikim naporom. Vseeno mi je bilo, če so me ostali gledali s pomilovanje. Nič mi ni pomenilo ali pomagalo. Vseeno mi je bilo za vse.

Pomagalo mi je zgolj zavedanje, da se, če hočem preživeti, lahko zanesem samo sama nase. Moram najti vso moč, da se spravim iz te nesreče.

Kot politična zapornica sem bila ponosna, da živim in bom preživela v skladu s svojimi načeli. Odločena sem bila, da ne bom izdala same sebe in da se bom še naprej borila za svoja politična prepričanja in ideologijo. Seveda se bom upirala, kolikor bo mogoče in iskala rešitve v okviru razprave in dialoga, kadar bodo oblastniki zavračali moje zahteve, toda predala se nikoli ne bom. Preveč cenim svobodo in svobodo govora ter hočem živeti življenje neodvisno od kogarkoli in brez strahu pred komerkoli. Tako je bila moja edina misel, da se lahko zanesem samo nase in na nikogar drugega.

7. junija se je moje stanje še poslabšalo. Vročina je bila visoka, bruhalo sem in se davila, pa še krvaveti sem začela, čeprav še ni bil čas za menstruacijo. S pomočjo čistilke sem okoli postelje razpostavila vrč s pitno vodo, umivalnik in vedro z iztrebki, na katerega smo poveznili pokrov. Izgledalo je kot burmanski bobnarski krog. Nato so v celico prišle paznice ter pričele skupaj spravljati mojo ubogo prtijago, saj da me bodo poslali v splošno bolnišnico v Inseinu.

Takrat mi je po glavi blodila edina misel na pisatelja Maung Thaw Kaja, ki so ga v prvih dneh junija leta 1991 poslali v splošno bolnišnico v Rangoonu, da je umrl v nekaj dneh, 11. junija. Ma Chuu in Ma Don sta bili veseli, ko sta slišali, da me pošiljajo v bolnišnico. Ma Chuu me je vprašala, kaj lahko stori zame, na kar sem ji odgovorila: » Ma Chuu, zapoj mi tisto pesem Khin Oneja, tisto Zdaj odhajam, ker tako kot pravi pesem tudi jaz odhajam in ne vem, ali se bom sploh vrnila.« Ma Chuu mi jo je zapela napol v joku. »Zdaj odhajam... po cesti daleč stran, daleč stran...«

Čeprav sem bila še v območju zapora, sem bila na cesti, ki je vodila v širni svet, kar je bilo skoraj tako, kot bi bila že izven zaporniških zidov. Bil je mrak in obiskovalcev ni bilo. Transportno vozilo je prečkalo tržnico Insein ter zavilo proti bolnišnici. Tako mi je bilo slabo, da nisem ničesar zaznala, ne zraka, ne vonjav. Morda tudi zato, ker sem vedela, da vožnja ni bila izhod iz zapora, kvečjemu mi bo olajšala telesne bolečine, ki so bile vedno hujše. Ko smo prispeli v splošno bolnišnico Insein, je bila trdna tema. Nemogoče je bilo, da bi za trenutek občutila svobodo. Bila sem v beli jetniški uniformi, v kateri sem stopala v okolju, kjer sem nekoč v času dežurstev in oblečena v zdravniško haljo hitela po hodnikih s stetoskopom za vratom. V spremstvu paznic so me neznanci imeli za hudodelko in kaznjenko, ki je prišla na zdravljenje v splošno bolnišnico. Bilo mi je mučno in nerodno, da so me videli tako, čeprav sem si istočasno mislila, da je vseeno. Zakaj bi se morala sekirati, najhujše so bile bolečine, ki sem jih z vsakim dihom težje prenašala. Medtem, ko sem počasi stopala, kamor so me peljali, sem misli usmerila k Budi, k budističnim spisom in pomenu skupnosti, k darmi in k sangi. Moj um je iskal druge in drugačne poti.

Zabeležili so moj prihod in zaporniške paznice so me predale policistkam, saj za bolnišnico niso bile pristojne. Sprejeli so me na ginekološki oddelek in dve dežurni sestri sta mi namestili infuzijo. Bili sta kar prijazni. Ko sta za trenutek zapustili sobo, sem brž s pomočjo rok in gestikulacije ostalim bolnicam v sobi povedala svoje ime in telefonsko številko družine, da bi jih lahko obvestili. Takrat so že vedele, da sem politična in da sem po poklicu zdravnica. Vsi so odgovarjali, da bodo. Po dolgih mesecih, ko nisem bila v stiku z običajnimi ljudmi, sem se že ob njihovih nasmehih počutila veliko bolje. Kmalu zatem sta se sestri vrnili z lisicami, da bi me priklenili na bolniško posteljo, saj je bil čas za njun odmor. Mlada zdravnica ju je ustavila z besedami: »Čakajta! Imamo prosto zasebno sobo. Uredila bom z nadzornim, da jo premaknemo tja, kar odpeljita jo. Sobo bosta samo zaklenili, ko bosta šli drugam po opravkih. Res ni potrebe, da bolnico vklepamo v lisice.« Ko so me vozili iz sobe, so mi bolnice nakazovale z gestami, naj me ne skrbi, da bo vse v redu. Res sem se po infuziji počutila malo bolje in tisto noč sem spala.

Naslednje jutro sem se zbudila zgodaj, saj sem bila vajena vstajati ob petih. Poskušala sem biti prijazna in najti stik s policistkama, ko sem opravljala jutranjo toaleta. Tako kot v vseh javnih bolnišnicah, je bila tudi tukaj kopalnica stara in dotrajana in je zaudarjala po antiseptičnih sredstvih. Na poti v stranišče, so me tudi ostale pacientke spodbujale, se mi nasmihale in kimale, kot da bi hotele reči, »hitro se pozdravi.« Nekatero so mi kazale dvignjen palec, da bo bolje.

Bilo je kot čudež in veliko veselje, ko sem od nekaj mimoidočih sester slišala pozdrav, dobro jutro. Dobro jutro sem poslušala, ko sem veliko juter prostovoljno delala v muslimanski svobodni bolnišnici. Skoraj dve leti je bilo že, odkar nisem slišala tega pozdrava, nekaj čisto običajnega med sestrami in zdravniki. Besede so se slišale tako sveže in radostno, pravi blagoslov zame.

V mislih sem si ponavljala dobra jutra v svobodi, ko sem delala v splošni bolnišnici Insein. Avtomatično sem odgovarjala dobro jutro, v meni je rastel občutek sreče. Do solz me je ganilo, ko me je ena od sester ogovorila »dobro jutro, gospa doktor.« prevzela so me čustva radosti in hrepenenja. Nenadoma sem videla, da jaz, ki odgovarja dobro jutro ni tisti jaz, ki je zaprt v celici številka tri v zaporu Insein. Sama sebi sem se čudila, kako zlahka sem odvrnila dobro jutro, kot da bi to počela vsak dan. Seveda nisem vedela, da bo tega konec veliko prej, kot sem pričakovala.

Na poti proti bolniški postelji sem srečala nekdanjo sošolko, dr. Thido Oo. Policistki, ki sta me spremljali, nista rekli ničesar, medtem ko sva se midve razgovarjali. Čeprav je hitela na obisk k mlajšemu bratu, ki je čakal na operacijo slepiča, me je vprašala, kaj si želim jesti in da me bo takoj, ko bo lahko, prišla pogledat. Ob pol devetih je prišla dr. Daw Khin Than Tin, da bi me pregledala. Bila je moja profesorica na medicinski fakulteti. Pojasnila sem ji celoten potek bolezni in kakšne težave imam zadnje dni. Pogovarjali sva se o krvnem izvidu, ki ga bo treba opraviti za pregled jeter in kaj storiti, če jetra ne bodo dobro delovala. Govorili sva tudi o vročini, ki me je kuhala šest mesecev. Nato je zazvonil telefon. Bil je zdravniški nadzornik bolnišnice, h kateremu sta prišla ravnatelj zapora in zdravnik zapora dr. Lei Lei Win osebno z zahtevo, da me takoj odpustijo ter peljejo nazaj v zapor. Razočarani smo bili. Nič nam ni bilo jasno. Dr. Daw Khin Than Tin je ugovarjala, da me sploh še ni uspela pregledati, toda zdravniški nadzornik je ponovil zahtevo, naj hitro zaključim z menoj ter mi da podpisati izjavo, da sem odpuščena na lastno odgovornost. Seveda se tudi nadzornik ni mogel zoperstaviti zahtevam ravnatelja zapora in zaporniškega zdravnika. Nisem imela kaj reči ali storiti. Nekdanjo profesorico sem skušala pomiriti ter jo prosila, naj me pride obiskat in pregledat v zapor.

iz angleščine prevedla Tanja Tuma

55. MEDNARODNO SREČANJE PISATELJEV NA BLEDU

PONEDELJEK, 15. maj 2023 ob 19h

Ljubljana - Cankarjev dom, Dvorana Alme Karlin

Pogum Mjanmara - literarni večer z mjanmarsko pisateljico in aktivistko Ma Thido, predsednico Odbora za pisatelje v zaporu pri Mednarodnem PEN-u - moderira Nina Jerman, besedila bere Draga Potočnjak

CANKARJEVA NAGRADA 2023

Draga dobitnica Cankarjeve nagrade Mojca Kumerdej,
spoštovane kolegice in cenjeni kolegi,

najprej bi čestital avtorici nagrajene zbirke *Gluha soba* za odlično pripovedno zbirko in nagrado (upam, da boste vsi našli čas za nagrajeno prozo in vsa nominirana dela), vsem vam pa bi se najlepše zahvalil, ker ste sodelovali pri letošnji podelitvi Cankarjeve nagrade in jo tako ali drugače podprli.

Posebna zahvala velja Občini Vrhnika za donacijo nagrade in Krki, d. d. za sponzorska sredstva ter seveda medijem: posnetek prenosa medijskega partnerja programa *Ars* najdete na [povezavi](#); video posnetek podelitve na [spletni strani](#); o nagradi pa sta izčrpno poročala medijski partner Dnevnik in STA.

Naslednje leto bomo Cankarjevo nagrado podelili petič.

Naj bosta sodobna slovenska književnost in Cankarjeva nagrada vaši stalni spremljevalki.

Lepo vas pozdravljam, Marko Golja

Foto: Jaka Gasar, Dnevnik

INTERVJU: VALENZUELA LUISA PEN ARGENTINA

Luisa Valenzuela je argentinska pisateljica, ki je kot prva ženska prejela nagrado Carlosa Fuentesa.

Najbolj znana je po svojih delih, ki jih je napisala kot odziv na diktaturo v Argentini v sedemdesetih letih 20. stoletja. Dela, kot so *Como en la guerra* (1977), *Cambio de armas* (1982) in *Cola de lagartija* (1983), združujejo močno kritiko diktature s preučevanjem patriarhalnih oblik družbene organizacije in struktur moči, ki so prisotne v človeški spolnosti in odnosih med spoloma.

Z Luiso se je pogovarjala Neža Vilhelm. Intervju je nastal leta 2021.

ZA SVOBODO IN ODGOVORNOST BESEDE.

Foto: Luisa Valenzuela na knjižnem sejmu, Buenos Aires 2017, po otvoritvenem govoru

Rodili ste se in odraščali ste v Argentini. Nam lahko opišete svojo deželo?

To je zapleteno vprašanje, Neža, saj je moja država preveč zapletena, da bi jo lahko objasnili. Je pravi vlakec smrti, država pada v različne krize in se iz njih rešuje. Je zelo odporna. Naseljuje jo mešanica različnih ljudi, ki so večinoma prijazni, ampak majhne in močne skupine so lahko prav grozne. Argentina je kraj, ki ga vzljubiš, ker spodbuja domišljijo.

V Argentini živi velika slovenska skupnost. Imate kakšne stike z njimi?

Argentina je ultimativni talilni lonec. Gotovo poznam več Slovencev, kot se jih lahko spomnim, naj pa jih omenim samo nekaj. Med mojimi prijatelji sta dve brilijantni pisateljici slovenskih korenin Alejandra Laurenchic in Vlady Kocianchich.

Kakšen se vam zdi šolski sistem v Argentini?

Dober. Imamo dobre zasebne šole in univerze. Najbolj pomembno pa je, da je javni šolski sistem izjemno dober, popolnoma zastonj in posveten. Imamo veliko odličnih javnih univerz, kljub temu da si je prejšnja neoliberalna vlada prizadevala za njihovo spodkopavanje in počasno privatizacijo celotnega sistema.

Kako se vam je zdel mandat Juana Perona? Kako je ravnal z umetniki? Beremo lahko, da nekateri umetniki niso bili preveč zadovoljni z njim.

To je morda glavni razlog, zaradi katerega je Argentina tako kompleksna. Intelektualci so bili na splošno zelo proti Peronu, saj je z njimi ravnal zelo slabo. Ampak vse njegove socialne izboljšave so še vedno pomembne. Ne pozabite na neverjetno figuro Eve Peron, Evite, ki je ljubila revne iz pravih razlogov. Zdaj je na pohodu novi val peronizma, ki so ga ustoličili Kirchnerjevi, ki podpirajo intelektualce, znanost in javno izobraževanje. Rešujejo nas pred popolnim izčrpanjem neoliberalne vlade.

Prejeli ste Fullbrightovo štipendijo. Kaj vam je dala v materialnem smislu ter v smislu izobraževanja in znanja?

S Fullbrightovo štipendijo sem obiskovala mednarodno pisateljsko delavnico v mestu Iowa. Udeležili smo se je že uveljavljeni pisatelji iz vsega sveta. Devet mesecev ameriškega srednjega zahoda je bila lepa izkušnja. Tam sem resnično dobila predstavo, kaj pomeni biti predstavnica Južne Amerike, saj so bila takrat z menoj največja imena iz Latinske Amerike. Samo pisati smo morali. Tam je nastal moj najbolj eksperimentalen roman Učinkovita mačka.

Veliko ste potovali po Južni Ameriki in Evropi ter se po dolgem premoru vrnili domov. V kakšno Argentino ste se vrnili?

Oh, nikoli se ne vrneš na isti kraj, ki si ga zapustil. To velja še bolj, če si Argentinec. Skoraj vse moje vrnitve so me prisilile, da sem napisala novo knjigo in se tako seznanila z "novim" krajem. Po vrnitvi iz Evrope leta 1975 sem v enem mesecu napisala zbirko kratkih zgodb z naslovom Tu se godijo čudne reči. Nato sem 10 let preživela na Manhattanu in se leta 1989 vrnila domov. Takrat sem napisala roman Nacionalna resničnost je postelja.

Kdaj ste odkrili, da morate pisati? Kako vas najdejo teme? V kateri ste najbolj doma?

Ne vem, če je glagol moči prava beseda, je pa dobra. Najprej je bilo pisanje pustolovščina, ki sem jo odkrila pri osemnajstih. Ker sem odraščala med velikimi argentinskimi pisatelji (Borges, Sábato et al), nikoli nisem želela postati ena od njih. A ko se potopiš v pisanje, to postane nuja. V leposlovju sem doma. Pisanje leposlovja. Obožujem kratko zgodbo, uživam pa tudi v pisanju romanov, mikrofikcije in celo esejev. Dolga leta sem bila novinarka.

Ko pomislimo na latinsko-ameriško literaturo, pomislimo na Gabriela Garcío Márqueza in Julia Cortázarja. Čutite njune vplive pri pisanju ali vam predstavljata breme? Ste ju poznali in kakšen je bil vaš odnos?

Ne morem govoriti o formalnih vplivih, ampak, kot veste, na pisatelja vpliva vse, kar prebere. Pristop do literature, še posebej do fantastične, je popolnoma drugačen od avtorjev, ki jih omenjate. García Márquez, veliki mojster magičnega realizma, je absolutno tropski in se močno razlikuje od našega južnjaškega imaginarija, ki se bohota ob reki Plate. Tak je Cortázarjev pristop k fantastiki. Spoznala sem oba, velika in srčna človeka. S Cortázarjem sva se spoprijateljila in je name kot pisatelj veliko bolj vplival. Do te mere, da sem napisala knjigo o njem in mehiškem pisatelju Carlosu Fuentesu.

Vemo, da je pero močnejše od meča. Verjamete v to?

To so seveda pobožne želje, a se podpišem podnje. A nato naletimo na številne kavlje, posebej danes v tem groznem svetu polresnic in lažnih novic.

Svobodo govora potrebujemo na vsakem kotičku sveta. Z roko v roki gre s spoštovanjem do vseh in vsega. Se lahko kot družba držimo tega?

To je seveda ideal. Ampak kot se dobro zavedamo, vodi do vseh vrst zlorab. Grozne, uničujoče laži se širijo povsod po svetovnem spletu in se pretvarjajo, da so neovrgljive resnice. Ljudje, ki jih generirajo in troli in boti so zaščiteni ravno s svobodo govora. Ne zahtevam censure, ampak ja, spoštovanje. Ko sem postala predsednica PEN Argentina, sem najprej razširila naš moto: Za svobodo IN ODGOVORNOST besede.

Zdaj smo priča protestom v Ameriki proti policijskemu nasilju proti Georgeu Floyd, Afroameričanu, ki je umrl za posledicami policijskega nasilja. Kako to, da se soočamo s takšnim nasilnim ravnanjem v letu 2020?

Izgredi so eno, mirni protestni shodi pa drugo. Ti so postali bistveno gibanje, ki se je razširilo povsod po svetu. Ljudje ugotavljajo, kako močno je lahko rasizem prisoten v njihovih lastnih državah. Resnično zaskrbljujoče je, da se to dogaja med pandemijo. Kdo ve, koliko ljudi se lahko okuži.

Upam, da so se ljudje zbudili in si bodo zapomnili to lekcijo, da smo vsi enaki, vsi pomembni. Menim, da imajo organizacije, kakršna je PEN, pomembno vlogo tudi v današnjem času. Kako vi vidite vlogo te organizacije danes?

Tudi jaz tako upam. PEN dandanes izpolnjuje svojo izvorno vlogo, saj je lažnih novice ogromno, v številnih državah preganjajo intelektualce in novinarje. Vloga centrov kot opazovalcev je ključnega pomena, saj vsi delujejo v sozvočju, nad kakršnimi koli političnimi ali verskimi prepričanji.

Ste dolgoletna članica PEN-a. Kdaj ste se pridružili in kakšen je bil vaš motiv? Kakšne naloge ste si zadali v tem gibanju? V katere projekte ste se vključevali?

Kot sem omenila že prej, sem leta živela v New Yorku. Leta 1980 ali 81 me je Susan Sontag predstavila v PEN centru America. Postala sem članica odbora za svobodo pisane besede, kar je bilo odlično, saj sem lahko poročala o civilno-vojaški diktaturi, ki je v tistem času vladala Argentini. Pomembni člani PEN-a so skupaj s člani organizacije Americas Watch prišli v mojo državo pogledat, kaj se dogaja. Izjemno pomembnega pisatelja Antonia de Benedetta so spravili iz zapora in iz države.

Kaj pa PEN Argentina? Lahko naštejete kakšne uspešne zgodbe, pri katerih ste sodelovali s kolegi?

Ta zgodba se je odvila mnogo kasneje. New York sem zapustila leta 1989 in s tem tudi PEN America. Leta 2013 me je John Ralston Saul, takratni predsednik mednarodnega PEN-a, pregovoril, naj poskušam oživiti PEN klub Argentine. Ta je bil v svojem času zelo ugleden, a je miroval, izčrpan zaradi diktature. Zbrali smo bogato skupino lokalnih pisateljev in začeli delovati leta 2014. Takrat so me tudi imenovali za predsednico. Od takrat smo izvedli številne uspešne akcije, poleg javnih branj in predstavitev knjig. Naj jih omenim samo nekaj: osnovali smo program, v okviru katerega so mladi pisatelji odšli v revne soseske, da bi mladino učili mikrofikcijo. Ustanovili smo Odbor za avtohtone jezike. Z ministrom za kulturo smo se soočili zaradi tega, ker je oblast preganjala novinarje in pomembne književnike ter jim odpovedovala pogodbe o zaposlitvi. Naredili smo velik kraval. Pridružili smo se številnim akcijam pod okriljem mednarodnega PEN-a. Zdaj slavimo 90. obletnico argentinskega PEN-a. Nastala je tudi izjemna knjiga o pomembnem kongresu, ki se je leta 1936 odvil v Buenos Airesu. Junija 2020 izide enciklopedija argentinskih pisateljev, ki so ustvarjali med letoma 1810 in 1960. V njej je več kot tisoč imen.

Te lepe in pozitivne zgodbe nam dajejo energijo za nadaljevanje. Kaj moramo kot posamezniki narediti, da bo svet lepši?

Seveda, kulturno in umetniško življenje naj cveti, intelektualci pa naj si v splošnem socialnem kontekstu opomorejo. Predvsem pa volite po svoji vesti, ko dobite za to priložnost. Izognite se sovraštvu kot orožju za vsiljevanje idej, razmišljajte s svojo glavo, ko nas poskušajo okužiti z lažnimi novicami. Naše svoboščine se prenehajo, kjer se začnejo svoboščine drugih in tega se moramo zavedati. Biti moramo sočutni in solidarni. Zavračati moramo nasilje, rasizem predsodke.

Kje ga vidite v prihodnosti?

Želim si, da bi svet opustil divji kapitalizem in se bolj zavedel ogroženosti okolja. To je lekcija, ki nam jo sedanja pandemija glasno pripoveduje.

Bi radi dodali še kaj, o čemer nisva govorili?

Najlepša hvala, Neža, za ta zelo dobro zamišljen intervju. Priznam, da sanjam, da bi obiskala Slovenijo v času pustnih karnevalov.

Hrvaška: Nasilni napad na pisatelja in novinarja Roberta Valdeca

05. maj 2023 - Hrvaške oblasti bi morale nemudoma raziskati brutalen napad na pisatelja, novinarja in televizijskega voditelja Roberta Valdeca ter poklicati na odgovornost vse storilce, sta sporočila Mednarodni in hrvaški PEN.

Roberta Valdeca so 22. aprila 2023 brutalno napadli neznani posamezniki, ko je iz svojega avtomobila raztovarjal živila. S hudim pretresom možganov so ga odpeljali v bolnišnico, nekaj dni pozneje pa so ga ponovno hospitalizirali, ko so mu diagnosticirali krvni strdek v možganih. Hrvaški PEN je kmalu po napadu podal izjavo, v kateri je oblasti pozval k hitri in temeljiti preiskavi. Do trenutka priprave tega poročila še ni bila izvedena nobena aretacija.

To ni prvič, da je bil Valdec tarča neznanih napadalcev. Septembra 2022 sta ga dva moška pred njegovim pragom spravila v nezavest. Skupaj z ženo Darijo Aslamovo, rusko novinarko, sta bila od celovite invazije Ruske federacije na Ukrajino februarja 2022, ko so ju obtožili, da sta ruska vohuna, deležna obrekovalnih kampanj in spletnega nasilja. Valdec je že v preteklosti prejel več groženj s smrtjo, kar naj bi bil odziv na njegovo priljubljeno televizijsko oddajo Istraga (Preiskava).

"Mednarodni PEN obsoja nasilen napad na pisatelja in novinarja Roberta Valdeca. Hrvaške oblasti pozivamo, naj raziščejo to grozljivo kaznivo dejanje in storilce pokličejo na odgovornost. Dejstvo, da so Valdec in njegova družina že leta tarča zlorab, je zelo zaskrbljujoče. Hrvaške oblasti morajo storiti vse, kar je v njihovi moči, da zagotovijo njihovo varnost," je dejala Ma Thida, predsednica Mednarodnega odbora PEN za pisatelje v zaporih.

Hrvaški PEN poziva hrvaške oblasti, naj sprejmejo vse potrebne ukrepe za zaščito, preprečevanje in učinkovit pregon odgovornih za grožnje in napade na novinarje. Oblasti morajo izpolniti svojo obljubo in hitro ter pregledno preiskati napad na Roberta Valdeca ter poklicati na odgovornost vse vpletene," je dejal Tomica Bajsić, predsednik hrvaškega PEN-a.

Poročilo za leto 2023 platforme Sveta Evrope za spodbujanje zaščite novinarstva in varnosti novinarjev, katere članica je tudi Mednarodni PEN, dokumentira sedem primerov nadlegovanja in ustrahovanja novinarjev na Hrvaškem v letu 2022. Obrekovanje je na Hrvaškem še vedno kaznivo dejanje, strateške tožbe proti sodelovanju javnosti (SLAPP), katerih namen je ustrahovati in utišati novinarje in medije, pa so v državi vse večji problem.

Metka Zupančič TISTO NEUSTAVLJIVO

Prevedla Živa Čebulj

... zelo glasno me je spodbujal, recimo, naj pišem, najbrž pa niti za trenutek ni pomislil, da bi lahko imela prav in da imam pravico do tega, da se izražam, da se uveljavim na svoj način, pa čeprav je to način, ki ga lahko rani.

Toda to je bilo najbrž potrebno. Se odreči vrsti stališč, v sebi, preskusiti druga, v bistvu razumeti, kako zelo sem se navadila na samotno življenje, kako potrebujem svoj prostor, svoj čas, da pretuham članek, da pripravim predavanja, jesenska so za zdaj končana, ampak že razmišljam o januarskih, in najbrž vseeno ni sneg, ki je spet začel naletavati in ki bi ga bilo treba skidati s pločnika, ki me zadržuje na toplem, pa tudi ne dejstvo, da živim v majhnem mestu brez prehudega dogajanja in razvedril, a vseeno nedaleč od metropole. Temveč je bolj kone ta navada, ki sem se je navzela, potem ko sem se prenasitila množic v trgovskih centrih v tem obdobju leta, kupite po znižani ceni, kupite vendar, se naučila pogovorov s kolegi, ta navada me torej zadržuje na toplem, da ne pomolim nosu iz hiše, rajši si vzamem ves svoj čas, obenem pa je ob tem najbrž prisoten tudi strah, da bom kje drugje še bolj sama, saj imam tukaj vse delo, vedno dovolj, še preveč, delo namesto varnosti, da se mi ni treba spraševati, kaj bom, ko bo VSE končano, vsi projekti, in tu je telefon in lahko vsaj počakam, da me kdo pokliče, in tu je računalnik in ta knjiga, ki se počasi piše, in hecno je, hecen je ta občutek, končno ga poznam, zato ker ga v tem trenutku doživljam, to, čemur pisatelji rečejo biti sredi pisanja, v svojem tekstu, in ta knjiga je postala vsakodnevna potreba in ne vem, kam me bo vodila, za tisto, ki se je pisala pred več kot enim letom, sem točno vedela, kakšno mora biti zadnje poglavje, ki je potem postalo prvo, in pišem, ne da bi zares brala za seboj, vse ven, pustiti besedam, ki prihajajo, okus po sadežu, ki prinaša spomin, ki me nazadnje spravi v jok, toda zadovoljna sem, da se spomini, drug za drugim, vzpenjajo na površje iz tako globokih plasti in da začenjajo delovati med sabo, ...

Foto: Breda Zužič-Žerjal

Metka Zupančič je bila morda za življenje med kulturami, tradicijami in običaji zaznamovana že v otroštvu, ko se je z družino leta 1956 preselila v Koper, pri sedemnajstih v Ljubljani združevala gimnazijo in srednjo glasbeno šolo, končala še dvojni študij, leta 1974 na Filozofski fakulteti in leto pozneje na Glasbeni akademiji, takoj zatem pa je kot štipendistka Francoske vlade v Strasbourgu zastavila študij francoskega novega romana in decembra 1977 uspešno zagovarjala doktorat 3. stopnje o Claudu Simonu. Po vrnitvi v Slovenijo je bila samostojna prevajalka, jeseni 1979 so jo na Filozofski fakulteti v Ljubljani sprejeli kot asistentko za francosko književnost. Potem ko je Claude Simon leta 1985 prejel Nobelovo nagrado za literaturo, je v slovenščino prevedla njegova romana Georgike in Flandrijsko cesto, decembra 1988 pa na Univerzi v Zagrebu uspešno zagovarjala disertacijo "Orfizem in polifonija v delih Clauda Simona". Po več študijskih bivanjih v Severni Ameriki se ji je jeseni 1989 ponudila priložnost za poučevanje v ZDA in Kanadi. Od leta 2000 do upokojitve leta 2017 pa je delovala na Univerzi Alabame v Tuscaloosi, kjer so ji podelili status zaslužne profesorice.

**FESTIVAL
OBRAZI MIRU**

17. maj 2023
ob 18. uri

**DVORANA PEN
Tomšičeva 12
Ljubljana**

**VOJNA V UKRAJINI - GOVORIJO
PISATELJI**

Vodi **Oliha Mukha**
s sogovorniki: **Iryna Starovoyt, Halyna Kruk, Vojko Volk**
skupaj s Slovenskim društvom za
mednarodne odnose, Veleposlaništvom
Ukrajine in drugimi veleposlaništvii v
Sloveniji.

**FESTIVAL
OBRAZI MIRU**

18. maj 2023
ob 19. uri

**DVORANA PEN
Tomšičeva 12
Ljubljana**

**Biti novinar v Mehiki
z Albertom Escorcio**

Moderira novinar **Adrijan Bakič**.
Dogodek organiziramo
skupaj z Društvom
novinarjev Slovenije.

Literarno-glasbena okrogla mizo o literaturi in družbeni angažiranosti. 27. maja, ob 17. uri, Čajnica Primula v ljubljanskem Botaničnem vrtu. Vabljeni!

MIRA Ženski odbor Slovenskega centra PEN
in
Šola alkimije ustvarjalnosti

LITERATURA IN DRUŽBENA ANGAŽIRANOST

PIŠEM, DELUJEM!

KSENIJA JUS

NAŠA SLABA
VEST

**VESNA
LEMAČ**

AKTIVISTKA

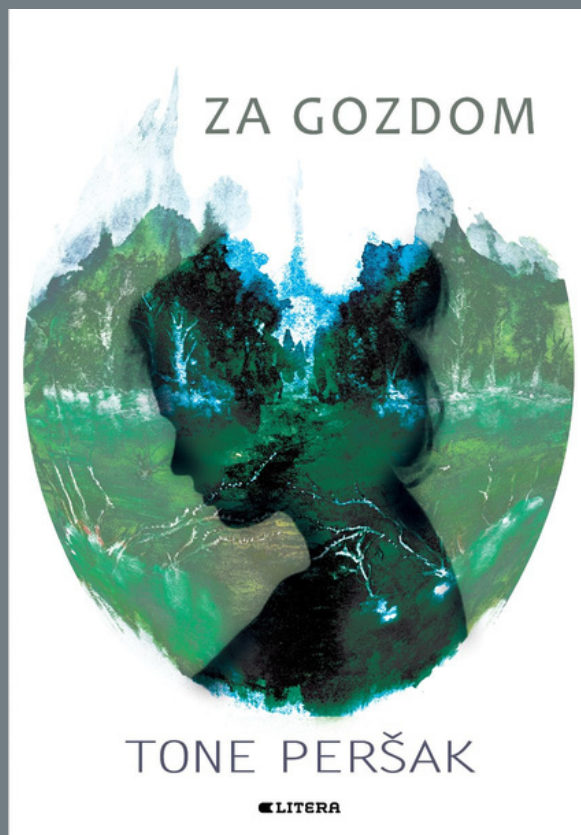

**ANDRAŽ
ROZMAN**

O LJUDEH, KAČERIH
GLAS NI SLIŠAN

Povezuje: Luna J. Šribar Glasba: Katja Stare

TONE PERŠAK: Za gozdom

Za gozdom je delo, ki ga Tone Peršak umešča v polpreteklost in sedanost. Kratek roman je premislek o življenju, ki je kot dnevnik, kar se nam razkrije šele na koncu romana. Za ta roman protagonistova pokojna žena, nadvse priljubljena učiteljica slovenščine, zdaj ne bo izvedela nikoli. Pa kako si jo je želel presenetiti – njo, ki je tako rada brala in kupovala knjige – kot pravi v romanu. Protagonist jo ves čas romana naziva z moja; z njo v tem času praznuje tudi zlato poroko in kar ne gre spregledati načina in vzdušja praznovanja, kot ga lahko spremljamo v romanu Praznovanje (Cankarjeva založba, 2021), v katerem je kar nekaj podobnosti z mlačnostjo in naveličanostjo prisotnih na protagonistovem rojstnem dnevu. Kaj je ne nazadnje sploh ljubezen, razmišlja protagonist Za gozdom. Je to prisotnost? Je to bližina, ki jo samo zaznamo in je samoumevna? Eden izmed najbolj pretresljivih pasusov o izgubi žene in dožemanju neprisotnosti je del o pokojnični zobni ščetki, ki jo opiše protagonist. Ostala je tam taka, kot jo je »njegova« odložila tistega večera, ko so jo odpeljali v UKC Ljubljana. Ali pa tisti o izbruhu, ko ga hčerki pokličeta, da bi počasi lahko razvrstili njene, mamine oz. ženine, obleke. Praznina boli, ostajajo samo še reči, ki nosijo vonj, kak las, nekoč toploto.

VEČ

Tednik PEN, glasilo Slovenskega centra PEN, št. 8/2023

Izdal: Slovenski center PEN, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana
Zanj: Predsednica Tanja Tuma

Uredništvo

Odgovorna urednica: Tanja Tuma

Glavna urednica: Maja Ferjančič

Oblikovanje: Maja Ferjančič

Leto izdaje: maj 2023

Kraj: Ljubljana

ISSN 2784-7586

Tednik je vpisan v razvid medijev
pod zaporedno številko 2525.

Publikacija Tednik PEN je brezplačna.

POVEZAVA

<https://www.penslovenia-zdruzenje.si/tednik>

Naslovna fotografija: William Navarro